24/10/2020

Πνευματική παιδεία και εξουσία

/ Γνώμες

«Μαθηταί καί ὀπαδοί γεγονότες τοῦ τῆς ὁμοουσίου Τριάδος ὁμολογητοῦ καί κήρυκος, καί σύν αὐτῷ ὑπέρ αὐτῆς διωκόμενοι μακάριοι, τόν διά ξίφους θάνατον, τῶν αἱρετικῶν γλωσσαλγιῶν προεκρίνατε» (Από το Δοξαστικό των Στιχηρών του Εσπερινού της εορτής των αγίων Μαρκιανού και Μαρτυρίου των νοταρίων, 25 Οκτωβρίου)

«Μαθητές και οπαδοί αφού γίνατε του ομολογητή και κήρυκα της Αγίας και ομοουσίου Τριάδος (Παύλου του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως), προτιμήσατε να λάβετε τον δια ξίφους θάνατο αφού διωχτήκατε για την Αγία Τριάδα, μακάριοι, από το να ακολουθήσετε τις αιρετικές φλυαρίες».

Γράφει ο π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός

Η παράδοση της Εκκλησίας μας περιλαμβάνει αγίους οι οποίοι προέρχονται από διάφορες κοινωνικές τάξεις. Η πίστη δεν είναι προνόμιο ούτε των απλών ανθρώπων ούτε των σκεπτομένων, αλλά δωρεά σε όλους και απόφαση ανταπόκρισης από όσους το θέλουν.

Στις 25 Οκτωβρίου κάθε χρόνο εορτάζουμε την μνήμη των αγίων Μαρκιανού και Μαρτυρίου. Έζησαν στην Κωνσταντινούπολη στα χρόνια του αρειανόφρονος αυτοκράτορα Κωνσταντίνου (337-361). Ήταν αρχοντικής καταγωγής και ξεχώριζαν για την παιδεία τους, για την πραότητα των τρόπων τους, για την ευλάβειά τους. Έγιναν νοτάριοι, που εκείνα τα χρόνια σήμαινε γραμματείς ή στενογράφοι και αργότερα συμβολαιογράφοι, του πατριάρχη Παύλου του ομολογητού, ο οποίος εξορίστηκε αργότερα στην Αρμενία και μαρτύρησε από

οπαδούς του Αρείου (γιορτάζει στις 6 Νοεμβρίου). Ο Μαρκιανός και ο Μαρτύριος, άφοβοι μπροστά στο μαρτύριο, διακήρυτταν στον λαό ότι ο Χριστός είναι Υιός του Θεού, ομοούσιος με τον Πατέρα και φύσει Θεός. Οι λέξεις αυτές ήταν για εκείνους πολυτιμότερες και από την ίδια τη ζωή τους. Παρέμειναν σταθεροί μέχρι τέλους και αποκεφαλίστηκαν κοντά στην πύλη Μελανδησία, όπου αργότερα ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ως πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ανήγειρε ναό πάνω από τον τάφο τους, αφιερωμένου σ' αυτούς. («Νέος Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας», εκδόσεις ΙΝΔΙΚΤΟΣ, τόμος 2ος-Οκτώβριος).

Μπορούμε να σταθούμε σε τρία σημεία στην ζωή των Αγίων.

Το πρώτο ότι η παιδεία τους δεν ήταν μόνο κοσμική, αλλά και πνευματική. Δεν περιορίστηκαν στα της ανθρώπινης γνώσης, αλλά προχώρησαν στην επίγνωση του ποιος είναι ο Θεός. Ο δρόμος αυτός περιλαμβάνει οπωσδήποτε όχι απλώς αποδοχή και βίωση των δογμάτων της Εκκλησίας, αλλά και ομολογία τους. Τα χρόνια της δικής τους ζωής η Εκκλησία βασανίζονταν από τον Αρειανισμό. Οι οπαδοί του Αρείου, παρότι είχαν καταδικαστεί από την Πρώτη Οικουμενική Σύνοδο, επέμεναν στην αιρετική διδασκαλία ότι ο Χριστός δεν ήταν ο Υιός του Θεού, δεν ήταν ομοούσιος με τον Πατέρα, ήταν της ιδίας δηλαδή ουσίας και επομένως φύσει Θεός, αλλά ήταν κτίσμα, δημιούργημα του Θεού και όχι γεννηθείς από τον Θεό. Σήμερα μας είναι αδιανόητο να εισέλθουμε σ' αυτή τη συζήτηση. Την θεωρούμε ενασχόληση με λεπτομέρειες. Μας αρκεί να πιστεύουμε. Όμως το δόγμα δεν είναι μία απλή πεποίθηση. Η άρνησή του αποτελεί έξοδο από την οδό της πίστης και υιοθέτηση μιας ιδέας ή μιας άποψης που αλλοιώνει αυτό που είναι ο Θεός. Αν ο Χριστός είναι κτίσμα, τότε δεν υπάρχει Αγία Τριάδα. Ο Θεός δεν ενσαρκώνεται, άρα δε γίνεται ένας από εμάς, και επομένως δεν μπορούμε να Τον δούμε καθώς εστί. Και αν σ' αυτή τη ζωή μπορούμε να ζήσουμε και με πεποιθήσεις και με ιδέες, αν ο Χριστός δεν είναι και Θεός και άνθρωπος μαζί, τότε η ανάστασή του δεν έχει κανένα νόημα για μας. Αναστήθηκε για να γίνει πρωτότοκος των νεκρών και την ίδια στιγμή να συναναστήσει όλη την ανθρώπινη φύση στο δικό Του πρόσωπο. Αν ήταν κτίσμα τότε η ανάστασή Του είχε να κάνει με τον ίδιο και μόνο και επομένως εμείς δεν θα είχε νόημα να αναστηθούμε, καθώς θα ήμασταν σε ακοινωνησία με τον Πατέρα. Ας μην ξεχνούμε ότι τον Πατέρα διά του Υιού Τον γνωρίζουμε. Αν ο Υιός αφήνει απρόσληπτη και αθεράπευτη την φύση μας, τότε δεν μπορούμε να γνωρίσουμε τον Πατέρα. Οι λεπτομέρειες είναι αυτές οι οποίες ξεκαθαρίζουν τη πίστη μας και γι' αυτό η πνευματική παιδεία κάνει τον άνθρωπο ικανό να αναζητήσει την αλήθεια.

Η πνευματική παιδεία ακόμη κάνει τον άνθρωπο να συνειδητοποιήσει ότι τα πάντα στην ζωή είναι δώρο του Θεού. Ότι η γνώση από μόνη της, μολονότι μας καθιστά

σοφότερους, εντούτοις δεν είναι αρκετή για να νοηματοδοτήσει αυθεντικά την πορεία μας με προσδοκία ανάστασης και υπέρβασης του θανάτου. Η γνώση από μόνη της δεν μας κάνει να αγαπούμε τον συνάνθρωπο, να αναλαμβάνουμε ευθύνη έναντί του, αλλά μας κάνει να στεφόμαστε προς τον εαυτό μας και να θεωρούμε ότι εμείς είμαστε το παν, διότι ξέρουμε. Έτσι, ζητάμε από τους άλλους αναγνώριση, ενώ η κατά Θεόν γνώση που γίνεται παιδεία του Αγίου Πνεύματος μας κάνει να βλέπουμε κάθε στιγμή της ζωής, όπως και κάθε άνθρωπο ως ευκαιρία αγάπης και προσφοράς. Γι' αυτό και καλούμαστε να ζητούμε από τον Θεό να είναι Αυτός που φωτίζει τον νου και την καρδιά μας, για να μην υπεραιρόμαστε, να μην αφήνουμε την υπερηφάνεια της γνώσης να ψηλώνει τον νου μας.

Η πνευματική παιδεία όμως γίνεται και κριτική στην εξουσία, είτε αυτή έχει να κάνει με πρόσωπα είτε έχει να κάνει με στάσεις ζωής και ιδέες. Ίδιον της εξουσίας είναι η επιθυμία της να προσαρμόσουμε την ζωή μας στις επιταγές της. Κατά βάθος η εξουσία είναι μισαλλόδοξη, διότι διεκδικεί για τον εαυτό της το αλάθητο. Απαιτεί την υπακοή μας, γιατί αυτή θέλει να μας πείσει ότι γνωρίζει το καλό μας. Στερεί ουσιαστικά έτσι τη ελευθερία μας. Και εκφράζεται με νόμους και διά προσώπων τα οποία κάποτε είναι βασιλικότερα του βασιλέως. Πρόσωπα συμβιβασμένα. Πρόσωπα που για να γίνουν ευάρεστα, βασανίζουν τους αντιφρονούντες άλλοτε σωματικά και άλλοτε ψυχικά. Δεν έχουμε παρά να ρίξουμε μια ματιά στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης των καιρών μας. Ακόλουθοι της εξουσίας, της κυρίαρχης γνώμης, επιδίδονται σε ένα ατέλειωτο υβρεολόγιο, σε έναν συνεχή ονειδισμό εναντίον όσων έχουν διαφορετική γνώμη και στάση ζωής από αυτούς, λειτουργώντας ως «παπαγαλάκια» της εξουσίας. Και φέρουν ένα ήθος δαιμονικό, το οποίο απαγορεύει, όπως ο δαιμονισμένος των Γαδαρηνών, να φέρουμε το δικό μας ένδυμα, την δική μας προσωπικότητα και ταυτότητα και μας αφήνει να περιπλανιόμαστε σε πνευματικές ερήμους, για να είμαστε συμμορφωμένοι με την εξουσία. Η πνευματική παιδεία μας κάνει σταθερούς στην αλήθεια και την ίδια στιγμή να ομολογούμε με θάρρος ό,τι είναι αυθεντικό, χωρίς να γινόμαστε τύραννοι για να αντιμετωπίσουμε τους τυράννους. Η αγάπη συγχωρεί.

Οι δύο μάρτυρες Μαρκιανός και Μαρτύριος μας θέτουν προ των προσωπικών ευθυνών μας. Αυτός που πιστεύει αναζητεί την αλήθεια στις λεπτομέρειές της, εμπιστεύεται τον Θεό και ζητά τις δωρεές Του και αντιμετωπίζει κριτικά την εξουσία όταν αρνείται την ελευθερία του ανθρώπου να πιστεύει όπως αισθάνεται. Και είναι η Εκκλησία ο χώρος και ο τρόπος όπου το ήθος της πνευματικής παιδείας βιώνεται και μεταδίδεται στους αιώνες.